

Deugden in de school

Hoe creëer je een veilig en stimulerend leef- en leerklimaat in de klas en in de school? Hoe worden kinderen weerbaar? Hoe leer je kinderen samenwerken en reflecteren op hun gedrag? Door te werken met deugden kunnen leerkrachten en ouders een positieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van sociale en gelukkige kinderen, die het niet alleen op school goed doen, maar ook daarbuiten.

Nathalie Rensen

Nathalie Rensen is leerkracht op de Montessoribasisschool in Houten. Daarnaast is zij gecertificeerd deugdenbegeleider bij Stichting Deugdenproject Nederland en geeft ze cursussen opvoeden met deugden.

We zijn gebaat bij het leren omgaan met ons temperament. We komen tot bloei als we talenten ontdekken. We komen tot ons recht als anderen onze inspanning opmerken en de eigenschappen benoemen die we met ons gedrag tonen. Daarmee worden onze deugden hulpmiddelen om gedrag bespreekbaar te maken en te helpen veranderen. Denk maar eens aan de aanpak van pestgedrag en het stimuleren van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een goede sfeer, waarin iedereen zich veilig voelt en gewaardeerd wordt. Werken met deugden helpt kinderen en hun begeleiders bij de ontwikkeling

van de bouwstenen van hun karakter: eerlijkheid, zelfdiscipline, moed, geduld, respect, zelfvertrouwen en nog veel meer.

Deugden zijn positieve karaktereigenschappen en vormen als het ware je innerlijk kompas. Je ontdekt er al lerend mee wat goed is voor jezelf, voor anderen in je omgeving en voor anderen in de wereld in verschillende situaties. Vriendelijkheid, weerbaarheid, flexibiliteit, doelgerichtheid, doorzettingsvermogen en doelgerichtheid kunnen kinderen door een schoolperiode helpen.

Deugden in de groep

Introduceer om de kinderen bewust te maken van deugden bij zichzelf en anderen de deugdenbril. Deze bril staat voor een manier van kijken. Zo kunnen kinderen oefenen om deugden in elkaar te zien. Om dit visueel en concreet te maken, is het leuk om een echte bril in de groep te halen. In een speelgoed- of feestartikelenwinkel is altijd wel een mooie bril te vinden.

Wanneer je door de deugdenbril kijkt, zie je de intentie van gedrag en worden etiketten vervangen door deugden. Een druk, beweeglijk, onrustig kind, toont – door de deugdenbril bekeken – enthousiasme en betrokkenheid. Een stil, teruggetrokken, verlegen kind ziet er door de deugdenbril bedachtzaam of bescheiden uit.

- Voer een kringgesprek met de groep over welke deugden jullie belangrijk vinden.
- Maak een poster waarop staat waar deze groep samen aan werkt.
- Laat de kinderen weten welke deugden u bij hen gezien hebt, om het kind aan te moedigen deze deugd vaker toe te passen en om het kind hiermee meer zelfvertrouwen en zelfwaardering te laten ontwikkelen.
- Loop rond door de klas, de school, het schoolplein en benoem gedrag van kinderen met deugden:
'Ik zie dat je *geduld* gebruikt hebt bij het wachten op de computer.'
'Het was *vriendelijk* van je om het nieuwe meisje de toiletten te wijzen.'
'Wat een *doorzettingsvermogen* had je bij het snijden van de klei.'

Op deze manier raken de kinderen vertrouwd met deugden. Het blijven geen abstracte begrippen, ze worden herkenbaar en toepasbaar.

Een deugdenweek

Het terrein van de deugden is zo uitgebreid en veelzijdig dat u er makkelijk een hele week mee kunt werken. Hieronder vindt u een aantal suggesties om in uw groep elke dag aandacht te besteden aan deugden.

Maandag

Introduceer een deugd en stel deze de komende week centraal.

Bespreek het met de volgende reflectievragen:

- Wat gaat je goed af bij deze deugd? Vraag een voorbeeld.
- Wat vind je moeilijk bij deze deugd?
- Hoe heb je deze deugd pas nog ingezet?
- Vertel hoe de kinderen deze deugd hebben laten zien de afgelopen dagen.
- Wat kan helpen om in deze deugd te groeien?

Geef de kinderen de opdracht om een verhaal te schrijven of een tekening te maken over samenwerking. Wanneer heb je iemand geholpen om iets te doen wat hij zonder jou niet had gekund?

Dinsdag

Kijk samen naar het animatiefilmpje *The power of teamwork* op YouTube (1:23). Benoem hoe de dieren samenwerken om iets voor elkaar te krijgen wat ze in hun eentje niet zou lukken.

Woensdag

Nodig: twee (of meer) dekens, met aan één kant een merkje (bijvoorbeeld een sticker)

Verdeel de kinderen in twee of meer groepen. Leg de dekens met de gemerkte kant naar boven op de grond. Op elke deken gaat een groepje

'De deugden zijn wat goed is aan ons.'

(Sharon, 6 jaar)

Meer lessuggesties

- Betrek verhalen bij de les, bijvoorbeeld het boek *De avonturen van Mali en Keela; een deugdenboek voor kinderen* van Jonathan Collins. In dit boek staan bij elk verhaal vier deugden die de hoofdpersonen laten zien of nodig hebben bij de avonturen. Ook staan er reflectievragen bij de verhalen om een gesprek te beginnen met de kinderen.
- In prentenboeken is gedrag vaak wat uitvergroot waardoor deugden heel duidelijk te herkennen en te benoemen zijn, ook door jonge kinderen. Gebruik bijvoorbeeld *Kleine bever en de echo* van Amy MacDonald, bij de deugd 'vriendelijkheid': wat je geeft, krijg je terug.

kinderen staan. Het is de bedoeling dat de kinderen de deken omdraaien, zonder van de deken af te gaan. Tijdens het omdraaien blijven alle kinderen dus op de deken staan. Aan het eind van de opdracht moet de gemerkte zijde aan de onderkant liggen. Hoe pakken de kinderen dit aan? Bespreek na wat er nodig was om de opdracht goed uit voeren. Op welke manier is er samengewerkt?

Donderdag

Geef de kinderen tijdens de reguliere werkperiode de keuze om een taak samen met een ander kind te maken. Laat ze daarbij letten op de volgende punten:

- luisteren naar de ander, maar ook je eigen stem laten horen
- je houden aan afspraken
- meedenken en meewerken aan het gezamenlijk doel
- (anderen) helpen problemen op te lossen
- om hulp vragen als je er samen niet uitkomt

Vrijdag

Laat de kinderen met de groep een grote tekening of schildering maken waarop mensen te zien zijn die samenwerken. Ze kunnen de tekening maken op papier, maar ook op een muur of op het schoolplein.

- Doe kaartjes met alle namen van de kinderen van de groep in een schaal, en laat elk kind een kaartje trekken. De kinderen krijgen de opdracht om de hele week dit ene kind extra goed door de deugdenbril te bekijken, aan het einde van de week maakt ieder kind een deugdenkaartje voor de ander met daarop alle deugden die het kind heeft laten zien. Door het kaartje mooi te laten versieren met glitter of lintjes en dergelijke, kan het extra waardevol worden.
- Maak een moodboard van een deugd, met plaatjes en woorden uit tijdschriften.
- Maak (samen) een mindmap van de deugd van de week, laat het groeien wanneer er nieuwe ervaringen zijn.
- Betrek ouders bij de deugden, laat hun weten waar de groep aan werkt, zodat ze ook thuis aandacht kunnen besteden aan deze deugden.
- Geef de kinderen een deugdenschrijft dat ze kunnen gebruiken als een dagboekje om in bij te houden welke deugden er in de klas zijn aangeboden en wat hun persoonlijke ervaring ermee is.
- Inspireer collega's, zodat werken met deugden op de hele school gemeengoed wordt.
- Gebruik deugden ook in verslagen, rapporten en oudergesprekken.

Bronnen

Het Deugdenproject

Onderzoekers uit Canada ontdekten meer dan driehonderd deugden waar mensen ongeacht religie, achtergrond of cultuur, zingeving en levenskracht aan ontlenuen. Vanuit die gedachte richtten zij het Deugdenproject op. Daarmee wilden ze iets doen tegen het toenemende geweld in gezinnen, op scholen en, in het algemeen, aan de 'ziekte van zinloosheid'.

Het Deugdenproject gebruikt 'deugdentaal', die je kunt gebruiken om kinderen te leren dat ze bewust kunnen kiezen voor bepaald gedrag. Door elkaar te waarderen en erkenning te geven voor gedrag, ontstaat er een veilig en positief leerklimaat waarin de kinderen zich kunnen ontwikkelen en waarin je voor elkaar zorgt. In het project zijn vijf strategieën ontwikkeld waarmee je deugden in de praktijk kunt brengen.

Het *Deugdenspel* biedt praktische hulp bij het werken met deugden in de groep. Dit spel werkt onder meer met deugdenkaartjes, erkenningskaartjes en een poster die u op kunt hangen in de klas (gratis te downloaden via deugdenspiel.nl). Op de website hetdeugdenspiel.nl vindt u meer informatie, lesideeën en praktische tips en downloads.